

DE KOEKAMP

Eerste schakel tussen stad en Hollandse Duinen

De watergang aan de kant van het Centraal Station is verlegd. Er komt een brug naar het Malieveld (foto Elsbeth van Hylckama Vlieg)

Momenteel wordt er hard gewerkt aan de herinrichting van de Koekamp. De gemeente en eigenaar Staatsbosbeheer willen een betere toegankelijkheid, waarmee ook de recreatieve meerwaarde van het gebied wordt vergroot. Enerzijds wordt de Koekamp daardoor meer een echt stadspark, anderzijds wordt de ecologische verbinding met het Haagse Bos versterkt en ontstaat er meer ruimte voor waterberging.

Een nieuwe inrichting

Het heeft lang geduurd, maar alle juridische hobbels zijn nu genomen en stapsgewijs wordt het werk gerealiseerd. De nieuwe landschappelijke inrichting beoogt van de Koekamp een bij uitstek publieke plek te maken, aantrekkelijk om er als stadsbewoner en toerist te vertoeven. Maar ook is het de bedoeling om vorm te geven aan de functie van 'poort' naar het Nationale Park Hollandse Duinen. Dit nationale park beslaat een groot gebied tussen de duinen van Hoek van Holland en de Langevelderslag op de grens met Noord-Holland, tussen de Noordzeekust in het westen en de oude strandwallen bij Rijswijk, Voorschoten en Lisse in het oosten. Het omvat duinen, strand, bollenvelden, landgoederen en diverse historische bebouwing, dooraderd met 60 km² waardevolle natuur. Op vele plekken komt deze groene rijkdom het stedelijk gebied van Den Haag binnen. Via het Haagse Bos en de Koekamp zelfs tot aan het Centraal Station. Vandaar de gedachte aan een poort. Den Haag heeft het geluk dat het midden in een dicht

bebouwd centraal stadsdeel een omvangrijke groene oase als de Koekamp heeft. De geschiedenis heeft hier een centraal park nagelaten. Maar het is meer dan dat. Het is de eerste schakel in een keten van groengebieden tussen de stad en het grotere Nationaal Park Hollandse Duinen. Historisch gezien was het de entree van de stad vanaf het koninklijk paleis Huis ten Bosch via het Haagse Bos. Dat was de tijd dat men daar rijtochtjes maakte. Op het naastgelegen Malieveld werd geoefend door militairen. Deftige dames en heren speelden er het maliespel, een soort golf. Nu is het, andersom, een entree vanuit de stad naar het Haagse Bos en verder naar het Nationaal Park Hollandse Duinen.

Akte van Redemptie

Dat in de loop van de geschiedenis deze waardevolle plek niet in beslag is genomen door projecten met een hoog rendement op de grondwaarde, hebben we te danken aan de Akte van Redemptie uit 1576. In het oorspronkelijke woud tussen Den Haag en Alkmaar werden tijdens de 80-jarige oorlog op grote schaal bomen gekapt om te kunnen voorzien in het benodigde hout voor de verdedigingswerken tegen de Spanjaarden. Willem van Oranje legde in deze acte vast dat deze grond, om wat voor reden dan ook, nooit mocht worden verkocht en het bos gekapt. Sindsdien is de acte vele malen van stal gehaald om aantasting van het gebied te voorkomen, tot op de dag van vandaag. Oorspronkelijk was de Koekamp onderdeel van het hele

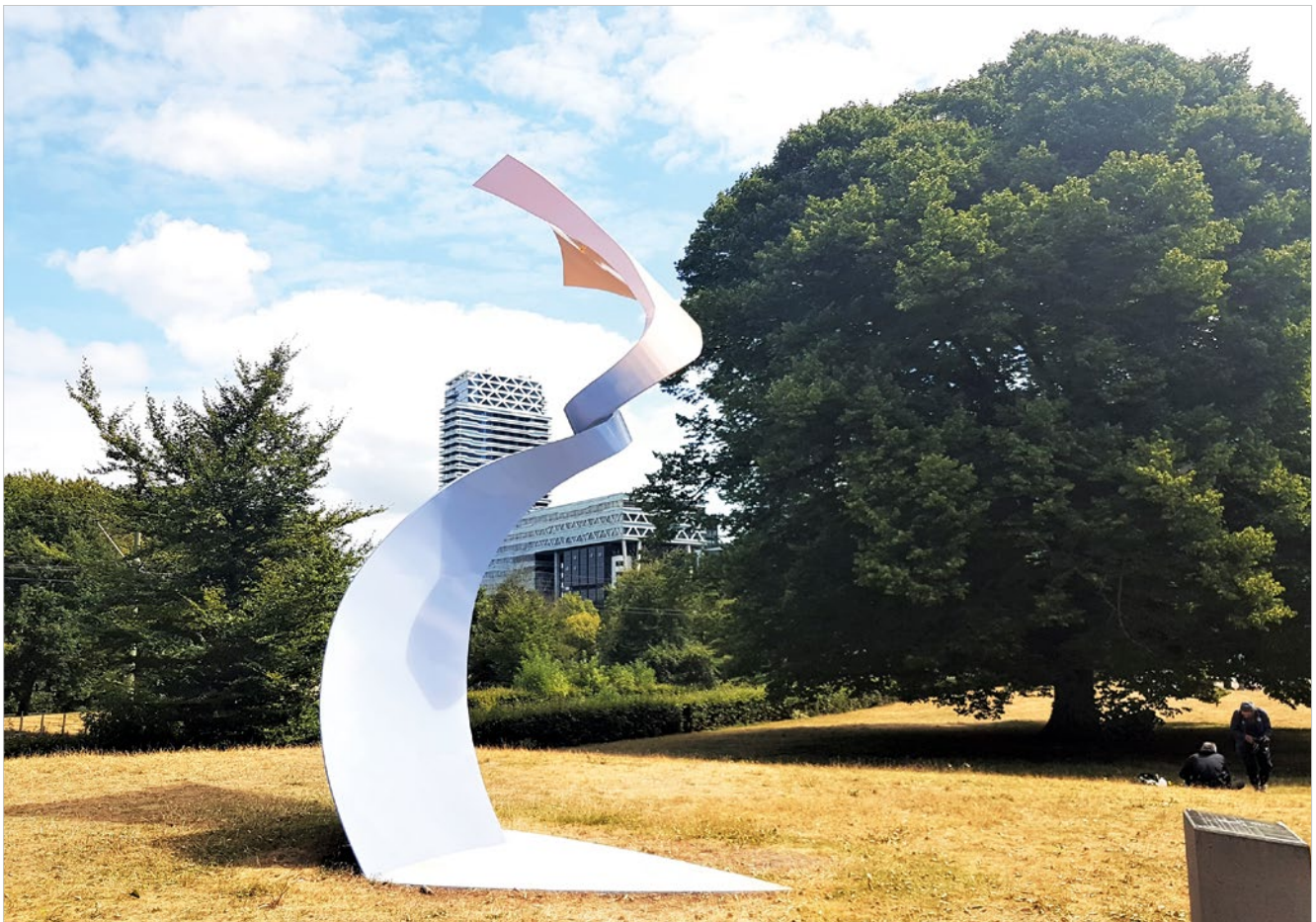
jachtgebied van de Graven van Holland. De oudste vermelding, genoemd naar de runderen die er rondliepen, dateert uit 1316. In de 17^e eeuw werden de runderen vervangen door herten. In de Akte van Redemptie werd het de 'Warande van den Haege' genoemd, in de betekenis van natuurgebied in de stad, waar men kon wandelen en jagen. In feite is dit het oudste stadspark van Nederland. Rond 1600 werd het ingericht met maliebaan, wandelroute en een afgeschermd dierenpark.

Een landschapstuin

Sindsdien is het gebied regelmatig aangepast en vernieuwd, al naar gelang de behoeften van de tijd. In de 19^e eeuw introduceerde de tuin- en landschapsarchitect Jan David Zocher (1791-1870) de landschapstuin in Nederland, en maakte van de Koekamp een Engelse variant, zonder symmetrie en evenwicht. De natuur werd niet langer geacht onder controle te moeten zijn. Het werd een landschap met doorkijkjes, grasvelden, afwisselende boomgroepen en waterpartijen. De dierenweide en de sfeer van bospark zijn steeds behouden gebleven. Er lopen nu edelherten en damherten, en er huizen vele vleermuizen. Er staat nog een ruim driehonderd jaar oude zomereik, midden op de hertenkamp. Vlak bij het pannenkoeckenpaviljoen treffen we een indrukwekkende witte kastanje

die in 1870 is geplant, de zogenoemde Koekampkastanje. Rond het Koningspark aan de stadskant loopt een pad, genaamd de Laan van Reagan en Gorbatsjov, met in het midden, naast het internationale homomonument, de geweldige Hollandse linde uit 1880, die liefkozend de naam Linde meekreeg. Het ontwerp van de naastgelegen Koningstunnel is destijds aangepast zodat deze boom er niet voor hoefde te wijken.

Nu is de Koekamp dus opnieuw in verandering. De gemeente ontwikkelde daarvoor samen met Staatsbosbeheer een terreinbreed plan. Een overkluizing van de A12 is in 2020 al aangelegd, met langs het fietspad een groene strook als verbinding met het Haagse Bos. Het merendeel van het Koekampgebied, de hertenkamp en het stuk met de dienstgebouwen van Staatsbosbeheer, was altijd afgesloten voor publiek. Nu wordt alles zichtbaarder en veel toegankelijker gemaakt en ingesteld op een intensiever publieksgebruik. De hertenkamp blijft afgescheiden door water, maar is nu wel beter te bekijken. De wandel- en fietspaden zijn aangepast. De watergang aan de kant van het Centraal Station is verlegd. Er komt een brug naar het Malieveld. De sfeer van het terrein is nog steeds bosachtig. Men is begonnen met de aanleg van een haventje vanaf de

Het internationale homomonument, met rechts de Hollandse linde uit 1880 (foto Elsbeth van Hijckama Vlieg)

Prinsessegracht nabij het begin van de Bezuidenhoutseweg. Het Koningspark wordt vergroend en overall zien we al nieuwe aanplant. Het Koningin Julianaplein wacht nog even op de bouw van een wooncomplex, maar daarna wordt het ingericht met een paviljoen, en een groene aansluiting op de Koekamp.

Startpunt naar het Nationaal Park

Het idee is om met de vernieuwde Koekamp een ontmoetingsplek te scheppen die tevens het startpunt is van een recreatieve tocht door het Haagse Bos en verder naar het Nationaal Park. Inmiddels werkt de gemeente aan een multifunctioneel bezoekerscentrum, met een informatiecentrum, horeca en kantoorruimte. Door een programmering van natuurhistorische educatie wil men de omringende natuur verbinden met het concrete werk van de boswachters in de Koekamp en het Haagse Bos. De bedoeling is bezoekers zodanig te inspireren dat zij ook andere delen van het Nationaal Park willen bezoeken, zodat de recreatiedruk in de openbaar toegankelijke natuur wat wordt gespreid, en ook Meijndel wordt ontlast. Behalve Staatsbosbeheer en de gemeente maakt drinkwaterbedrijf en duinbeheerder Dunea dan ook deel uit van de samenwerking. Zij dragen bij aan het nieuwe poortgebouw dat op het erf van Staatsbosbeheer zal komen, en ook horecafaciliteiten zal bieden. Het hele project maakt deel uit van de visie Groene Entree Den Haag CS uit 2017, die gericht is op het samenbrengen van vier belangrijke

gebieden naast CS tot één samengesteld geheel: het Koningin Julianaplein, de Koekamp, het Malieveld en het Haagse Bos.

Ten langen leste

Om dit alles te realiseren was uitgegaan van een periode van vijf jaar, van 2018 tot 2023. Lang heeft het gebied er bijgestaan als werkplaats, met hekken en zandhopen. Bezwaren en rechtszaken veroorzaakten vertragingen. Een grote coalitie van betrokken burgers en maatschappelijke organisaties wilde het oorspronkelijke ontwerp van Zocher in ere houden, en niet dat de oeverlijn van de hertenkamp langs de Bezuidenhoutseweg zou worden verlegd en oude bomen opgeofferd. Het werd een pittige discussie over de noodzaak van deze ingreep. De gemeente hield echter voet bij stuk en de rechter kwam eraan te pas. Het betekende uiteindelijk dat de herten toch moesten inschikken en 36 bomen werden gekapt. Een aantal organisaties spande zelfs een bodemprocedure aan tegen het bestemmingsplan. Ook de Akte van Redemptie werd er nog bij gehaald, maar in dit geval ging die vlieger niet op. De Raad van State oordeelde dat er geen sprake was van massaal kappen voor commerciële doeleinden zoals 476 jaar geleden en dat de verbiedende werking van de acte ten langen leste hier niet aan de orde was.

Elsbeth van Hijckama Vlieg

Werkgroep Stadsbeeld en Stadsgroen

stadsbeeldenstadsgroen@vriendenvandenhaag.nl

De hertenkamp blijft afgescheiden door water, maar is nu wel beter te bekijken (foto Elsbeth van Hijckama Vlieg)